

د خلق دیموکراتیک مرام

د افغانستان د خلق دیموکراتیک ګوند نوي کاري برنامه

«نوي بېرغوال»

د مطالبو لړليک

لومړی فصل ـ اساسي اصول: 1
دويم فصل ـ سياسي جوړښت: 2
دريم فصل ـ سيکولر دولت او مذهب: 4
څلورم فصل ـ مدني حقونه: 5
پنځم فصل ـ اداره او قضا: 5
شپږم فصل ـ مالکيت او اقتصاد: 6
اووم فصل ـ ځمکنۍ اصلاحات او د کوچيانو مسئله: 6
اتم فصل ـ پلان شوی اقتصاد او عامه مالیه: 7
نهم فصل ـ کار: 8
لسم فصل ـ صنعت او سرچينې: 9
يوولسم فصل ـ زده‌کړه: 9
دولسم فصل ـ علم او څېړنه: 9
ديارلسم فصل ـ روغتيا: 10
څوارلسم فصل ـ استوګنځی، اوبه، انرژي او لېږد رالېږد: 10
پنځلسم فصل ـ ټولنيز تأمين: 11
شپاړسم فصل ـ ښځې او کورنۍ: 12
اوولسم فصل ـ ماشومان او ځوانان: 13
اتلسم فصل ـ ملي، ژبنۍ او فرهنګي برابري: 13
نولسم فصل ـ فرهنګ او رسنۍ: 14
شلم فصل ـ علم، ټکنالوژي، مصنوعي ځيرکتيا او روباتيک: 14
يوويشتم فصل ـ چاپېريال: 14
دوه‌ويشتم فصل ـ ښاري او کليوالي پرمختک: 15
دري‌ويشتم فصل ـ بهرنۍ پاليسي: 15
څلوروېشتم فصل ـ ملي مسئله او ځمکنۍ بشپړتيا: 15
پنځه‌ويشتم فصل ـ سوسياليزم ته لېږد: 16
شپږويشتم فصل ـ سوسياليستي نظام: 16
اووه‌ويشتم فصل ـ کمونېستي افق: 17
اته‌ويشتم فصل ـ د پروګرام د پلي کولو اصول: 18

سریزه:

د افغانستان د خلق دیموکراتیک ګوند – «نوي بېرغوال» دغه مرام د مارکسیزم ـ لنینیزم، د کارګري او سوسیالیستي غورځنګ د تاریخي تجربې او د افغانستان د مشخصو شرایطو په پام کې نیولو سره تدوینوي.

د دې برنامې موخه د داسې خپلواک، آزاد، عادلانه، آباد او پرمختللي افغانستان رامنځته کول دي چې طبیعي شتمنۍ او د ټولنیز کار حاصل یې د خلکو د اکثریت په خدمت کې وي او هېڅ انسان د جنسیت، قوم، ژبې، مذهب، بېمذهبۍ، سیمې یا اقتصادي موقعیت له امله له تبعیض سره مخ نه شي.

سوسیالیزم یوه تاریخي او ټولنیزه پروسه ده چې د تولیدي ځواکونو، علم او ټکنالوژۍ، زده‌کړې او ټولنیز پوهاوي، اقتصادي پلان‌جوړونې، د تولید پر عمده وسایلو د ټولنیز مالکیت او د خلکو د کډون پر ودې ولاړ دی.

لومړی فصل ـ اساسي اصول:

ماده ۱ ـ د خلکو واکمني:

سیاسي واکمني له خلکو سرچینه اخلي او ټول دولتي بنسټونه باید خلکو او قانوني استازولیزو بنسټونو ته ځواب‌ویونکي وي.

ماده ۲ ـ ټولنیزه برابري:

ټول اتباع د قانون پر وړاندې برابر دي او د قوم، ژبې، جنسیت، مذهب، بېمذهبۍ، سیمې یا ټولنیزې طبقې پر بنسټ هېڅ سیاسي، اقتصادي، ټولنیز یا حقوقي امتیاز نه منل کېږي.

ماده ۳ ـ ملي خپلواکي:

د هېواد سیاسي، اقتصادي او پوځي خپلواکي د دولت اساسي اصل دی او هېڅ بهرنی ځواک حق نه لري چې خپله اراده پر افغانستان وتپي.

ماده ۴ ـ ټولنیز عدالت:

د دولت پالیسۍ باید د بېوزلۍ، بېکارۍ، نابرابرۍ او د استثمار د بڼو د کمولو او د ژوند او انساني ودې لپاره د برابر فرصت د رامنځته کولو په لوري وي.

ماده ۵ ـ هر اړخیز پرمختګ:

پرمختګ باید په یو وخت کرنه، صنعت، انرژي، زده‌کړه، روغتیا، علم، ټکنالوژي، استوګنځی، لېږد رالېږد او د هېواد بنسټیزې زېربناوې رانغاړي.

ماده ٦ ـ د اساسي اړتیاوو برابرول:

د خلکو اساسي اړتیاوې د هېواد د تولیدي او اقتصادي ظرفیت سره سم، د وړیا خدمتونو، ټولنیزو مرستو یا نورو عامه میکانیزمونو له لارې برابریږي.

ماده ۷ ـ سوسیالیستي لوری:

د هېواد اقتصاد او سیاست په یوه تاریخي بهیر کې او د ټولنې د واقعي شرایطو سره سم، د ټولنیز مالکیت د پراختیا، د استثمار او نابرابرۍ د کمولو او سوسیالیزم ته د تدریجي لېږد په لوري تنظیمیږي.

دويم فصل ـ سياسي جوړښت:

ماده ۸ ـ د شوراګانو جوړښت:

سياسي نظام پر سيمه‌ييزو، ښاري، ولسوالي، ولايتي او ايالتي شوراګانو، ملي کانګرې او انقلابي شورا ولاړ دی.

ماده ۹ ـ ټاکنې:

ټاکنې د عمومي، برابر، مستقيم او پټو رايو د حق پر بنسټ ترسره کېږي او ټول واجد شرايط اتباع د ټاکلو او ټاکل کېدو حق لري.

ماده ۱۰ ـ سيمه‌ييزه شورا:

سيمه‌ييزه شورا د خلکو تر ټولو نږدې استازوليز بنسټ دی او د سيمې د اړتياوو، عامه خدمتونو، سيمه‌ييز پرمختګ او پر سيمه‌ييزې اداري د څارنې د ارزونې مسؤليت لري.

ماده ۱۱ ـ ښاري شورا:

ښاري شورا د ښار د پرمختګ، استوګنځي، اوبو، انرژۍ، لېږد رالېږد، چاپېريال او ښاري عامه خدمتونو پر چارو څارنه کوي.

ماده ۱۲ ـ ولسوالي شورا:

ولسوالي شورا د ولسوالي د پرمختيايي پروګرامونو، عامه خدمتونو، کرنې، زېربناوو او د سيمه‌ييزو شوراګانو ترمنځ د همغږۍ چارې څاري.

ماده ۱۳ ـ ولايتي شورا:

ولايتي شورا د ولايت د خلکو استازيتوب کوي او د ملي پروګرامونو پر پلي کولو او د ولايت په کچه پر متوازن پرمختګ څارنه کوي.

ماده ۱۴ ـ ايالتي شورا:

ايالتي شورا د ايالت په کچه د اقتصادي، ټولنيزو او زېربنايي پروګرامونو د همغږۍ مسؤليت لري او د تابع سيمو اړتياوې مرکزي بنسټونو ته لېږدوي.

ماده ۱۵ ـ انقلابي شورا:

انقلابي شورا د ملي استازولۍ، قانون‌جوړونې او څارنې تر ټولو لوړ دايمي بنسټ دی. دا شورا قوانين، ملي پروګرامونه، عامه بودجه او د هېواد اساسي پاليسۍ ارزوي او تصويبوي، او د ولسمشر، د وزيرانو شورا او نورو دولتي بنسټونو پر کړنو څارنه لري. د ولسمشر يا د وزيرانو شورا هېڅ اجرائيوي پرېکړه نه شي کولای چې د قانون، ملي پروګرام او د انقلابي شورا د قانوني تصويبونو خلاف وي.

ماده ۱۶ ـ ملي کانګره:

ملي کانګره په هرو پنځو کلونو کې يو ځل جوړېږي، د هېواد اساسي لوري او ملي پروګرامونه ارزوي او تصويبوي، او ولسمشر ټاکي.

ماده ۱۷ ـ سياسي فعاليت او د کوند ځای:

د سياسي کوندونو، کارګري اتحاديو، ټولنيزو سازمانونو، مدني انجمنونو او نورو قانوني تشکيلاتو قانوني فعاليت آزاد دی، او دا بنسټونه کولای شي په سياسي، ټولنيزو، فرهنګي، مشورتي او ټاکنيزو چارو کې ګډون وکړي.

د افغانستان د خلق ديموکراتيک ګوند – «نوي بېرغوال» د سوسياليستي برنامې د لېږدوونکي او سوسياليزم ته د لېږد په لاره کې د مخکښ سياسي ځواک په توګه فعاليت کوي؛ خو د دولتي واک کارول بايد د قانوني بنسټونو، ټاکنو، استازوليزو شوراګانو او تصويب شويو قوانينو له لارې وشي.

هېڅ ګوندي مقام يوازې د ګوند د غړيتوب له کبله له قانون يا دولتي بنسټونو پورته نه واقع کېږي.

نور ګوندونه او سازمانونه حق لري چې خپل پروګرام او سياسي نظر د قانون په چوکاټ کې وړاندې کړي او د خلکو د ملاتړ د جلبولو لپاره فعاليت وکړي، په دې شرط چې د ملي واکمنۍ، ځمکنۍ بشپړتيا، د خلکو د حقونو او د هېواد د قانوني نظم اصل نقض نه کړي.

ماده ۱۸ ـ ولسمشر:

ولسمشر د ملي کانګرې له خوا د پنځو کلونو لپاره ټاکل کېږي. د دوړې تر پای وروسته د ولسمشر د کار دوام د ملي کانګرې له خوا د هغه د بيا ټاکل کېدو تابع دی.

ولسمشر د قوانينو، ملي پروګرامونو او د انقلابي شورا د قانوني تصويبونو د پلي کولو مسؤل دی او ملي کانګرې او انقلابي شورا ته ځواب‌ويونکی دی.

هېڅ ولسمشر نه شي کولای د خپل مقام په استناد د قوانينو پلي کول يا د قانوني بنسټونو ځارنه وځنډوي يا محدوده کړي.

ماده ۱۹ ـ د وزيرانو شورا:

د وزيرانو شورا د هېواد تر ټولو لوړ اجرائيوي بنسټ دی او مشري يې له ولسمشر سره ده.

ولسمشر د وزيرانو شورا غړي وړانديزوي او د هغوی ټاکنه د انقلابي شورا تر تأييد وروسته کېږي.

د وزيرانو شورا د قوانينو، بودجې، پرمختيايي پروګرامونو او د هېواد د عمومي پاليسيو د پلي کولو مسؤله ده، او هر وزير ولسمشر، انقلابي شورا او قانون ته مسؤليت لري.

ماده ۲۰ ـ د اجرائيه قوې ځواب‌ويونه:

د وزيرانو شورا او غړي يې مکلف دي چې د خپل فعاليت رپوټ، بودجه او د اجرائيوي پروګرامونو پايلې انقلابي شورا ته وړاندې کړي.

انقلابي شورا حق لري چې هر اجرائيوي مقام د وضاحت لپاره راوغواړي، اړين اسناد او معلومات وغواړي، او د سرغړونې د ليدلو په صورت کې موضوع د قانوني رسېدنې لپاره قضايي يا ځارنيزو بنسټونو ته راجع کړي.

ملي کانګره هم د حکومت کړنې ارزوي او کولای شي د قانون پر بنسټ د مسؤلو مقامونو د اصلاح، بدلون يا ګوښه کولو غوښتنه وکړي.

ماده ۲۱ ـ د ولسمشر او انقلابي شورا اړيکه:

ولسمشر د انقلابي شورا مشري پر غاړه لري، خو دا د دې معنا نه لري چې هغه د شورا پر تصويبونو شخصي واک ولري يا د ځارنې بهير وځنډوي.

د انقلابي شورا پرېکړې د رايې‌اچونې له لارې او د شورا د داخلي مقرراتو پر بنسټ نيول کېږي، او پر ولسمشر، د وزيرانو شورا او نورو دولتي بنسټونو ځارنه د ډله‌ييزو ميکانيزمونو، تخصصي کمېسيونونو او خپلواکو ځارنيزو بنسټونو له لارې تضمينېږي.

ماده ۲۲ ـ د تفتيش او حسابرسۍ کمېسيون:

د تفتيش او حسابرسۍ کمېسيون يو خپلواک بنسټ دی چې پر ټولو دولتي ادارو مالي او اداري ځارنه کوي او غړي يې د ملي کانګرې له خوا ټاکل کېږي.

دا کمېسیون حق لري چې د ولسمشر، د وزیرانو شورا، انقلابي شورا، وزارتونو، دولتي شرکتونو، سیمه‌ییزو بنسټونو او نورو عامه ادارو مالي او اداري کړنې وارزوي.

د دې کمېسیون اساسي رپوټونه ملي کانګرې او انقلابي شورا ته وړاندې کېږي او عامه برخه یې د خلکو د خبرتیا لپاره خپرېږي.

ماده ۲۳ ـ د قانون واکمني:

هېڅ مقام، ګوند، سازمان یا فرد له قانون پورته نه دی. فساد، اختلاس، رشوت، له واکه ناوړه ګټه اخیستل او د عامه شتمنیو ناقانونه تصرف جرم ګڼل کېږي.

ماده ۲۴ ـ د ولسمشر ګوښه کول:

ملي ګټو ته د خیانت، د قانون د جدي نقض، پراخ فساد، له واکه د ناوړه ګټې اخیستنې یا د دندو په ترسره کولو کې د جدي ناتوانۍ په صورت کې، د ولسمشر د ګوښه کولو د ارزونې بهیر پیلېږي.

تورونه باید په یوه قانوني بهیر کې وڅېړل شي او ولسمشر د دفاع حق لري. د قانوني بهیر تر بشپړېدو وروسته، ملي کانګره کولای شي په خپلې قانوني رایې سره ولسمشر له مقامه ګوښه کړي.

د ولسمشرۍ د مقام د ګوښه کېدو یا تشېدو په صورت کې، د هېواد لنډمهاله اداره د قانون مطابق ترسره کېږي او ملي کانګره مکلفه ده چې د نوي ولسمشر د ټاکلو بهیر جوړ کړي.

ماده ۲۵ ـ په ګوند کې دننه دیموکراسي:

ګوند د دیموکراتیک سانترالیزم پر اصل ولاړ دی؛ د پرېکړې‌نیونې په پراو کې بحث او نیوکه آزاده ده، خو تر پرېکړې وروسته د ډله‌ییزې پرېکړې پلي کول پر غړو لازمي دي.

ماده ۲۶ ـ سیمه‌ییز ابتکار:

سیمه‌ییزې شوراګانې د قانون په چوکاټ کې د خپلې سیمې د ستونزو د حل لپاره د ابتکار حق لري.

ماده ۲۷ ـ عامه ځواب‌ویونه:

دولتي بنسټونه مکلف دي چې خلکو ته د خپلو کړنو او د عامه بودجې د لګولو د خرنګوالي رپوټ ورکړي.

درېیم فصل ـ سیکولر دولت او مذهب:

ماده ۲۸ ـ د مذهب او دولت بېلتون:

دولت له مذهبي بنسټونو جلا دی او هېڅ مذهب یا روحاني به دولتي امتیاز ونه لري.

ماده ۲۹ ـ د مذهب آزادي:

هر تبعه حق لري چې هر مذهب غوره کړي، خپل مذهب بدل کړي یا بې‌مذهبه وي.

ماده ۳۰ ـ مذهبي برابري:

ټول مذهبونه او بې‌مذهبه اتباع د قانون پر وړاندې برابر دي.

ماده ۳۱ ـ د مذهبي اجبار منع:

هېڅ فرد نه شي کولای بل کس د مذهبي مناسکو ترسره کولو یا پرېښودو ته اړ کړي.

ماده ۳۲ ـ مذهبي بنسټونه:

مذهبي بنسټونه کولای شي د قانون مطابق فعالیت وکړي، خو د موازي حکومت د جوړولو یا پر ټولنه د مذهبي قوانینو د تپلو حق نه لري.

ماده ۳۳ ـ مذهبي زده‌کړه:

خصوصي مذهبي زده‌کړه آزاده ده؛ د هېواد عامه زده‌کړه به پر علم، انتقادي فکر او سیکولر اصولو ولاړه وي.

څلورم فصل ـ مدني حقونه:

ماده ۳۴ ـ فردي آزادي:

فردي آزادي، امنیت او انساني کرامت خوندي دي او هېڅوک له قانوني مبنا پرته نه شي نیول کېدای یا محدودېدای.

ماده ۳۵ ـ د بیان آزادي:

هر تبعه حق لري چې خپل نظر او فکر بیان کړي.

ماده ۳۶ ـ د مطبوعاتو آزادي:

د رسنیو او مطبوعاتو فعالیت د قانون په چوکاټ کې آزاد دی.

ماده ۳۷ ـ غونډه:

قانوني سوله‌ییزې غونډې آزادې دي.

ماده ۳۸ ـ تشکل:

د قانوني اتحادیو، انجمنونو او سیاسي سازمانونو جوړول آزاد دي.

ماده ۳۹ ـ د شکنجې منع:

شکنجه او هر ډول غیرانساني چلند منع دی.

ماده ۴۰ ـ د تبعیض منع:

د جنسیت، قوم، ژبې، مذهب، بې‌مذهبۍ، سیمې یا اقتصادي وضعیت پر بنسټ هر ډول قانوني او اداري تبعیض منع دی.

ماده ۴۱ ـ عدالت ته لاسرسی:

هر تبعه محکمې ته د برابر لاسرسي او حقوقي دفاع حق لري.

ماده ۴۲ ـ شخصي حریم:

د اتباعو شخصي حریم، کور، لیکلي اړیکې او شخصي معلومات له ناقانونه لاسوهنې خوندي دي.

پنځم فصل ـ اداره او قضا:

ماده ۴۳ ـ وړتیاپالنه:

دولتي استخدام د تخصص، وړتیا، تجربې او واقعي اړتیا پر بنسټ ترسره کېږي.

ماده ۴۴ ـ له فساد سره مبارزه:

فساد او د مسؤلانو ناقانونه شتمنۍ څېړل کېږي، او تصرف شوې عامه شتمنۍ د قانون مطابق عامه مالکیت ته بېرته ګرځول کېږي.

ماده ۴۵ ـ قضايي خپلواکي:

محکمې د قانون په پلي کولو کې خپلواکې دي او هېڅ سياسي مقام د قضايي بهير د ناقانونه لاسوهنې حق نه لري.

ماده ۴۶ ـ د قانون پر وړاندې برابري:

ټول اتباع د قانون پر وړاندې برابر دي.

ماده ۴۷ ـ حقوقي خدمتونه:

کم‌عايد او محروم کسان له عامه حقوقي خدمتونو او قانوني دفاع څخه برخمنېږي.

شپږم فصل ـ مالکيت او اقتصاد:

ماده ۴۸ ـ د مالکيت نظام:

په هېواد کې مالکيت عامه، دولتي، ټولنيز، تعاوني او خصوصي مالکيت رانغاړي.

عامه مالکيت هغه سرچينې او شتمنۍ رانغاړي چې د ټولو خلکو پورې اړه لري او کارونه يې بايد د ټولنې د ګټو په خدمت کې وي.

دولتي مالکيت هغه شتمنۍ او مؤسسې رانغاړي چې دولت يې د ټولنې په استازيتوب اداره کوي.

ټولنيز او تعاوني مالکيت هغه مؤسسې او شتمنۍ رانغاړي چې د شوراګانو، کارګرانو، بزګرانو يا ټولنيزو تعاونيانو له خوا په ډله‌ييز ډول اداره کېږي.

خصوصي مالکيت د قانون په چوکاټ کې محترم دی، خو بايد د انسان پر انسان د استثمار، د عامه سرچينو د انحصار يا د اقتصاد پر حياتي برخو د واکمنۍ په وسيله بدل نه شي.

ماده ۴۹ ـ طبيعي سرچينې:

طبيعي سرچينې او عامه شتمنۍ د خلکو پورې اړه لري او له هغو ترلاسه کېدونکی عايد بايد د عامه هوساينې او د هېواد د پرمختګ په خدمت کې وي.

ماده ۵۰ ـ پلان شوی اقتصاد:

ملي اقتصاد د پلان‌جوړونې، د توليدي ځواکونو د ودې، د اساسي اړتياوو د برابرولو او د نابرابرۍ د کمولو پر بنسټ تنظيمېږي.

اووم فصل ـ ځمکنۍ اصلاحات او د کوچيانو مسئله:

ماده ۵۱ ـ ځمکه د بزګرانو لپاره:

د کر وړ ځمکې د عادلانه ځمکنيو اصلاحاتو پر بنسټ بې‌ځمکو او کم‌ځمکو بزګرانو ته سپارل کېږي.

ماده ۵۲ ـ د ځمکوالۍ د استثماري اړيکو پای:

د ځمکوالۍ استثماري اړيکې او هغه مناسبات چې بزګر ترلۍ او استثمار شوی ساتي، له منځه وړل کېږي.

ماده ۵۳ ـ د بزګرانو تعاونيانې:

د توليد، د ماشين‌آلاتو د پېرلو، بازارموندنې او د ګډو سرچينو د کارولو لپاره د بزګرانو د داوطلبانه تعاونيانو جوړول ملاتړ کېږي.

ماده ۵۴ ـ د کرنې ميکانيزه کول:

دولت مکلف دی چې ميکانيزه کول، اوبه‌لګونه، سره، اصلاح شوی تخم او تخنيکي پوهه پراخه کړي.

ماده ۵۵ ـ د خوړو خوندیتوب:

د خوړو د بحرانونو د مخنیوي لپاره د خوراکي موادو کورنی تولید او ستراتیژیکي زېرمې رامنځته کېږي.

ماده ٥٦ ـ د کوچیانو د مسئلې حل:

د کوچیانو مسئله د یوه ملي، عادلانه او تدریجي پروګرام له لارې حل کېږي. د دې پروګرام موخه د ځمکې او ځرځای د شخړو پای ته رسول، کوچیانو ته د وړ ژوند برابرول او په یو وخت کې د بزګرانو او د کلیوالي سیمو د اوسېدونکو د حقونو ساتل دي.

هغه کوچیان چې دایمي ژوند غواړي، په داوطلبانه توګه په مناسبو سیمو کې مېشتېږي او د استوګنې او تولید لپاره له ځمکې، اوبو، ښوونځي، روغتیایي خدمتونو، لارې، برېښنا او تولیدي اسانتیاوو برخمنېږي.

په هغو سیمو کې چې دوديز کوچي ژوند دوام مومي، د ځرځایونو د کارولو قانوني او منظمې لارې ټاکل کېږي او د بزګرانو یا کوچیانو د ځمکې هر ډول جبري تصرف منع دی.

ماده ٥٧ ـ عامه ځمکه:

عامه او دولتي ځمکې د تولید، استوګنې او عامه زېربناوو لپاره کارول کېږي او د ځمکو غصب او پر ځمکو سوداګري منع دي.

ماده ۵۸ ـ د کلیو پرمختګ:

کلي باید اوبو، برېښنا، زده‌کړې، روغتیا، لارې او اړیکو ته لاسرسی ولري.

ماده ۵۹ ـ له بزګر څخه ملاتړ:

دولت بزګرانو ته تخنیکي خدمتونه، تولیدي اسانتیاوې، کرنیز توکي او اقتصادي او حقوقي ملاتړ برابروي.

اتم فصل ـ پلان شوی اقتصاد او عامه مالیه:

ماده ٦٠ ـ اقتصادي پلان‌جوړونه:

د هېواد اقتصاد د اوږدمهالو، پنځه‌کلنو او کلنیو پروګرامونو پر بنسټ تنظیمېږي.

هېڅ ملي پروګرام د موخې، مالي سرچینو، تولیدي ظرفیت، بشري ځواک، مسؤل بنسټ، مهال‌وېش او د اندازې وړ شاخص له ټاکلو پرته نه تصویبېږي.

اقتصادي پروګرامونه باید وټاکي چې په کومه موده کې څومره تولید، کارموندنه، استوګنځی، برېښنا، اوبه، کرنیز محصولات، روغتیایي او ښوونیز خدمتونه رامنځته کېږي او د هغو اړینې سرچینې به له کومه برابریږي.

ماده ٦١ ـ اقتصادي لومړیتوبونه:

د ملي پروګرامونو لومړیتوبونه خواړه، استوګنځی، اوبه، انرژي، زده‌کړه، روغتیا، صنعت او زېربناوې رانغاړي.

ماده ٦٢ ـ بودجه:

عامه بودجه باید شفافه، له ملي پروګرامونو سره تړلې، او د عوایدو، لګښتونو، پانګونې او د مالي تأمین د سرچینو شامله وي.

ماده ٦٣ ـ د طبیعي سرچینو عاید:

له کانونو، نفتو، ګازو، اوبو، انرژۍ او نورو طبیعي سرچینو ترلاسه کېدونکی عاید په عامه مالکیت پورې اړه لري او باید د افرادو، خصوصي شرکتونو یا سیاسي ډلو په شخصي شتمنۍ بدل نه شي.

د دې عوايدو اساسي برخه بايد د عامه بودجې او ملي پرمختيايي صندوق له لارې، د وړيا زده‌کړې، وړيا روغتيايي خدمتونو، ټولنيز استوګنځي، اوبو او برېښنا، کرنې، صنعت، زېربناوو، علمي څېړنو او نورو پرمختيايي پروګرامونو لپاره ټولنې ته ېږته وګرځول شي.

په هغو مواردو کې چې د عامه خدمتونو مستقيمه ورکړه ممکنه نه وي، دولت کولای شي اساسي مالونو او خدمتونو ته د خلکو د عادلانه لاسرسي د تضمين لپاره د مرستو او کوپن يا ټولنيز اعتبار له نظامه کار واخلي.

ماده ٦٤ ـ مالیه:

مالياتي نظام د ورکړې د وړتيا پر بنسټ تنظيمېږي او لويه شتمني او لوی اقتصادي فعاليت به په عامه مالي تأمين کې ډېره ونډه ولري.

ماده ٦٥ ـ د انحصار ضد:

د اقتصاد پر حياتي برخو خصوصي انحصار منع دی.

ماده ٦٦ ـ تعاونیاني:

توليدي او مصرفي تعاونياني د دولت تر ملاتړ لاندې نيول کېږي.

ماده ٦٧ ـ بهرنۍ سوداګري:

بهرنۍ سوداګري بايد د هېواد د اړتياوو، کورني توليد، د ټکنالوژۍ د لېږد او اقتصادي خپلواکۍ په خدمت کې وي.

ماده ٦٨ ـ د تراو کمول:

هېواد د کورني توليد او اقتصادي تنوع په پراختيا سره پر وارداتو او بهرنيو ځواکونو تراو کموي.

نهم فصل ـ کار:

ماده ٦٩ ـ د کار حق:

هر تبعه د کار او د کارموندنې فرصت ته د لاسرسي حق لري.

ماده ٧٠ ـ مزد:

مزد د کار، مهارت او د ژوند د لګښت پر بنسټ ټاکل کېږي او لږ تر لږه مزد په منظم ډول بياکتل کېږي.

ماده ٧١ ـ د کار ساعتونه او استراحت:

د کارګرانو د کار ساعتونه، رخصتۍ، اجازې او استراحت د قانون مطابق تضمينېږي.

ماده ٧٢ ـ اتحادیې:

کارګران د اتحاديو او صنفي سازمانونو د جوړولو حق لري.

ماده ٧٣ ـ د کار خوندیتوب:

دولت او کارورکوونکي مکلف دي چې سالم او خوندي کاري چاپېريال برابر کړي.

ماده ٧٤ ـ د کارګرانو ګډون:

کارګران د عامه او تعاوني مؤسسو په اداره او له کاري چاپېريال سره اړوندو پرېکړو کې ګډون کوي.

لسم فصل ـ صنعت او سرچينې:

ماده ۷۵ ـ ستراتيژيکې سرچينې:

کانونه، انرژي او ستراتيژيکې سرچينې د عامه مالکيت او د دولت د ځارنې لاندې دي.

ماده ۷۶ ـ اساسي صنايع:

بنسټيز او زېربنايي صنايع بايد تر ډېره په عامه، دولتي يا ټولنيز مالکيت کې وي.

ماده ۷۷ ـ د سرچينو استخراج:

د سرچينو استخراج بايد شفاف، علمي، پايدار او د چاپېريال په رعايت سره وي.

ماده ۷۸ ـ د سرچينو د عوايدو لګول:

د سرچينو عوايد په لومړۍ درجه کې د زده‌کړې، روغتيا، استوګنځي، اوبو، انرژۍ، صنعت او زېربناوو لپاره کارول کېږي.

ماده ۷۹ ـ صنعتي کول:

د صنعتي کولو ملي پروګرام د هېواد د سرچينو، کورنيو ارتياوو، بشري ځواک، ټکنالوژۍ او پانګونې پر بنسټ تنظيمېږي او کمّي موخې او مشخص مهال‌وېش به ولري.

يوولسم فصل ـ زده‌کړه:

ماده ۸۰ ـ وړيا زده‌کړه:

عامه زده‌کړه له لومړنۍ دورې څخه تر دولتي لوړو زده‌کړو پورې وړيا وړاندې کېږي.

ماده ۸۱ ـ علمي زده‌کړه:

ښوونيز نظام پر علم، انتقادي فکر، تخنيکي پوهه او ټولنيزې پېژندنې ولاړ دی.

ماده ۸۲ ـ له بې‌سوادۍ سره مبارزه:

د بې‌سوادۍ د ريښې ايستلو ملي پروګرام پلي کېږي او هر کال ارزول کېږي.

ماده ۸۳ ـ مسلکي زده‌کړه:

تخنيکي او مسلکي زده‌کړې د اقتصاد د ارتياوو سره سم پراخېږي.

ماده ۸۴ ـ لوړې زده‌کړې:

دولتي لوړې زده‌کړې د واجدو شرايطو محصلينو لپاره وړيا دي.

دولسم فصل ـ علم او څېړنه:

ماده ۸۵ ـ علمي بودجه:

د ملي بودجې يوه ټاکلې وندې علم او ټکنالوژۍ ته ځانګړې کېږي او د اقتصاد له ودې سره سم زياتېږي.

ماده ۸۶ ـ علمي آزادي:

علمي څېړنه او پوهنتوني فعاليت له علمي آزادۍ برخمن دي.

ماده ۸۷ ـ ملي څېړنه:

څېړنې بايد د افغانستان له ارتياوو او د توليدي ځواکونو له ودې سره تړاو ولري.

ماده ۸۸ ـ متخصص ځواک:

د افغان متخصصانو د ښرته ستنولو یا جذب او د نویو متخصصانو د نسل د روزنې لپاره ملي پروګرام رامنځته کېږي.

ماده ۸۹ ـ پوهنتون او صنعت:

پوهنتونونه، څېړنیز مرکزونه او صنایع باید له یو بل سره منظم تړاو ولري.

دیارلسم فصل ـ روغتیا:

ماده ۹۰ ـ وړیا روغتیا:

د افغانستان اتباعو ته اساسي روغتیایي خدمتونه وړیا وي.

ماده ۹۱ ـ روغتیایي شبکه:

د روغتونونو او روغتیایي مرکزونو سراسري شبکه رامنځته کېږي.

ماده ۹۲ ـ درمل:

اساسي درمل وړیا یا د عامه ملاتړ لاندې وړاندې کېږي. د درملو مصرف به کنټرولېږي، څو له هېواده بهر د درملو د قاچاق مخه ونیول شي.

ماده ۹۳ ـ مخنیوی:

واکسیناسیون، مخنیوی او عامه روغتیایي زده‌کړه پراخېږي.

ماده ۹۴ ـ د مور او ماشوم روغتیا:

د مور او ماشوم روغتیایي خدمتونه وړیا وي.

ماده ۹۵ ـ سالم چاپېریال:

پاکې اوبه، سالم چاپېریال، سالم خواړه او له ساري ناروغیو سره مبارزه تضمینېږي.

ماده ۹۶ ـ د درملو تولید:

د درملو او طبي تجهیزاتو کورنی تولید پراخېږي.

څوارلسم فصل ـ استوګنځی، اوبه، انرژي او لېږد رالېږد:

ماده ۹۷ ـ د استوګنځي حق:

استوګنځی د خلکو له اساسي ارتیاوو څخه دی. دولت د ملي ودانیزو پروګرامونو، عامه ځمکې، د استوګنې تعاونیانو او ټولنیز استوګنځي له لارې د خلکو د استوګنې ارتیا برابروي.

کم‌عاید اشخاص او کورنۍ، بې‌سرپناه کسان، معلولان، زاړه او کورنۍ چې ځانګړي شرایط لري، د ټولنیز استوګنځي په ترلاسه کولو کې لومړیتوب لري.

ماده ۹۸ ـ د استوګنځي ملي پروګرام:

د ټولنیز استوګنځي ملي پروګرام د نفوس، سیمه‌ییزې ارتیا او د هېواد د اقتصادي ظرفیت پر بنسټ پلي کېږي.

ماده ۹۹ ـ اوبه:

د کورنیو د اوبو ضروري او متعارف مصرف ورپرا برابریږي. د متعارف مصرف کچه د کورنۍ د غړو د شمېر، اقلیمي شرایطو، د سیمې د لاسرسي او واقعي اړتیا پر بنسټ ټاکل کېږي.

له متعارف حد څخه لوړ مصرف د تصاعدي تعرفې تابع کېدای شي، څو هم اسراف کم او هم د اوبو سرچینې وساتل شي.

ماده ۱۰۰ ـ برېښنا او انرژي:

د کورنیو د برېښنا ضروري او متعارف مصرف ورپرا یا له بشپړ ټولنیز ملاتړ سره برابریږي.

د بنسټیز مصرف کچه د کورنۍ د اندازې او اقلیمي شرایطو پر بنسټ ټاکل کېږي. له بنسټیزې کچې پورته مصرف د تصاعدي تعرفې تابع کېدای شي.

دولت د اوبیزې، لمریزې، بادیزې او نورو پایدارو سرچینو له لارې د برېښنا د تولید ظرفیت پراخوي.

ماده ۱۰۱ ـ عامه لېږد رالېږد:

ضروري عامه لېږد رالېږد او هغه خدمتونه چې د خلکو د کار ځای، زده‌کړې، روغتیایي خدمتونو او نورو اساسي اړتیاوو ته د لاسرسي لپاره رامنځته شوي دي، باید ورپرا یا په ډېره ټیټه ټولنیزه بیه وړاندې شي.

دولت مکلف دی چې د عامه لېږد رالېږد، اورګاډي او د عامه تګ راتګ د نورو وسیلو ملي شبکه پراخه کړي.

ماده ۱۰۲ ـ زېرېنا:

زېرېناوې د ملي پروګرامونو له لارې او د سیمو د متوازن پرمختګ په موخه رامنځته کېږي.

پنځلسم فصل ـ ټولنیز تأمین:

ماده ۱۰۳ ـ ټولنیز تأمین:

د ټولنیز تأمین هر اړخیز نظام رامنځته کېږي.

ماده ۱۰۴ ـ تقاعد:

د تقاعد حقوق تضمینېږي.

ماده ۱۰۵ ـ معلولان:

معلولیت لرونکي کسان له ټولنیز ملاتړ او اړینو خدمتونو برخمنېږي.

ماده ۱۰۶ ـ زاړه:

زاړو کسانو ته خدمتونه او ټولنیز ملاتړ برابریږي.

ماده ۱۰۷ ـ د کورنیو او هېواد ته د راستنېدونکو ملاتړ:

اړمنې کورنۍ له ټولنیز او اقتصادي ملاتړ څخه برخمنېږي.

ماده ۱۰۸ ـ د ماشومانو پالنه:

د ماشومانو د ساتنې او پالنې عامه مرکزونه رامنځته کېږي.

ماده ۱۰۹ ـ ټولنیزه بیمه:

د عامه ټولنیزې بیمې نظام رامنځته کېږي.

ماده ۱۱۰ ـ له بې‌وزلۍ سره مبارزه:

د بې‌وزلۍ د کمولو او ریښې ایستلو ملي پروګرام رامنځته کېږي او د بې‌وزلۍ شاخصونه په منظم ډول اندازه کېږي.

شپاړسم فصل ـ ښځې او کورنۍ:

ماده ۱۱۱ ـ د ښځو او نارینه‌وو برابري:

ښځې او نارینه له برابر سیاسي، اقتصادي، ټولنیزو او فرهنګي حقونو برخمن دي.

ماده ۱۱۲ ـ د ښځو سیاسي ګډون:

په سیاسي او دولتي بنسټونو کې د ښځو ګډون تضمینېږي.

ماده ۱۱۳ ـ برابر مزد:

د برابر کار په بدل کې برابر مزد ورکول کېږي.

ماده ۱۱۴ ـ د نجونو زده‌کړه:

په ټولو کچو کې د نجونو زده‌کړه آزاده، وړیا او تضمین شوې ده.

ماده ۱۱۵ ـ واده:

واده یوازې د دواړو لورو په آزاد رضایت سره معتبر دی. ښځې به د طلاق او د حمل د سقط له حقه برخمنې وي.

ماده ۱۱۶ ـ د ماشومانو واده:

د ماشومانو واده منع او جرم دی. هېڅ فرد، کورنۍ، مقام یا مذهبي بنسټ حق نه لري چې ماشوم واده ته اړ کړي.

ماده ۱۱۷ ـ د نجونو پلور او قاچاق:

د پیسو، ځمکې، پور، د شخړې د حل، جبري واده یا هرې مادي او غیرمادي ګټې په بدل کې د نجونو پلورل، پېرل، معامله کول، تبادله کول یا سپارل منع او جرم دي.

د نجونو او ښځو قاچاق او له هغوی څخه د معاملې یا د اختلاف د حل د وسیلې په توګه کار اخیستل هم جرم ګڼل کېږي.

ماده ۱۱۸ ـ له قربانیانو ملاتړ:

د جبري واده، د ماشومانو د ودونو، د نجونو د پلور او قاچاق قربانیان باید له خوندي پناه‌ځای، روغتیایي خدمتونو، زده‌کړې، حقوقي ملاتړ او ټولنیز ژوند ته د خپلواک بېرته ستنېدو له امکانه برخمن شي.

ماده ۱۱۹ ـ د ښځو پر وړاندې تاوتریخوالی:

د ښځو پر وړاندې فزیکي، جنسي، رواني، اقتصادي او ټولنیز تاوتریخوالی جرم دی.

ماده ۱۲۰ ـ اقتصادي برابري:

ښځې په مالکیت، میراث، کار، زده‌کړه او اقتصادي ګډون کې برابر حقوق لري.

ماده ۱۲۱ ـ د تاریخي ظلم له منځه وړل:

دولت د ښځو د پرمختک پر وړاندې د تاریخي او ټولنیزو خنډونو د له منځه وړلو لپاره ځانګړي پروګرامونه پلي کوي.

اوولسم فصل ـ ماشومان او ځوانان:

ماده ۱۲۲ ـ د ماشوم حقونه:

د ماشوم حقونه او د هغه فزيکي، رواني او ټولنيز امنيت تضمينېږي.

ماده ۱۲۳ ـ د ماشوم کار:

د ماشومانو کار منع دی.

ماده ۱۲۴ ـ د ځوانانو زده‌کړه:

د ځوانانو عامه او تخنيکي زده‌کړه پراخېږي.

ماده ۱۲۵ ـ د ځوانانو کارموندنه:

د ځوانانو د کارموندنې او مهارت‌زده‌کړې لپاره ملي پروګرام رامنځته کېږي.

ماده ۱۲۶ ـ سپورت:

عامه سپورت او دولتي ورزشي اسانتياوې پراخېږي.

ماده ۱۲۷ ـ د ځوانانو ګډون:

ځوانان په شوراګانو، ټولنيزو بنسټونو او پرمختيايي پروګرامونو کې ګډون کوي.

ماده ۱۲۸ ـ له نشه‌يي توکو سره مبارزه:

له نشه‌يي توکو سره مبارزه به پر مخنيوي، زده‌کړه، درملنه او له قاچاق سره پر مبارزې ولاړه وي.

ماده ۱۲۹ ـ فرهنګي وده:

د ځوانانو فرهنګي، علمي او فکري ودې ملاتړ کېږي.

ماده ۱۳۰ ـ برابر فرصت:

د ټولو ځوانانو لپاره برابر شوونيز او ټولنيز فرصت برابريږي.

ماده ۱۳۱ ـ له استعدادونو ملاتړ:

له علمي، هنري، ورزشي او تخنيکي استعدادونو ملاتړ کېږي.

ماده ۱۳۲ ـ د ځوانانو رول:

ځوانان د هېواد د علمي، اقتصادي او ټولنيز نوي کولو اساسي ځواک ګڼل کېږي.

اتلسم فصل ـ ملي، ژبنۍ او فرهنګي برابري:

ماده ۱۳۳ ـ ملي برابري:

د هېواد ټول مليتونه او قومونه له برابر حقونو برخمن دي.

ماده ۱۳۴ ـ ژبې:

د هېواد ژبې برابر حقوق لري او د سيمه‌ييزو ژبو د زده‌کړې او پراختيا ملاتړ کېږي.

ماده ۱۳۵ ـ فرهنګ او ميراث:

سيمه‌ييز فرهنګونه، تاريخي ميراث او مثبت دودونه ساتل کېږي او ملاتړ يې کېږي.

نولسم فصل ـ فرهنګ او رسنۍ:

ماده ۱۳۶ ـ عامه فرهنګ:

دولت علمي، انساني او ټولنيز فرهنګ پراخوي.

ماده ۱۳۷ ـ عامه رسنۍ:

عامه رسنۍ د زده‌کړې، ټولنيز پوهاوي او د خلکو د ګټو په خدمت کې فعاليت کوي.

ماده ۱۳۸ ـ هنر او ادبيات:

د هنري او ادبي فعاليت آزادي او له هنرمندانو او ليکوالانو ملاتړ تضمينېږي.

ماده ۱۳۹ ـ فرهنګي ميراث:

تاريخي آثار او فرهنګي ميراث ساتل کېږي.

ماده ۱۴۰ ـ علمي فرهنګ:

دولت د زده‌کړې او ټولنيز پوهاوي له لارې له بې‌سوادۍ، خرافاتو، ناپوهۍ، تعصب او کرکې سره مبارزه کوي.

شلم فصل ـ علم، ټکنالوژي، مصنوعي ځيرکتيا او روباټيک:

ماده ۱۴۱ ـ د ټکنالوژۍ پراختيا:

د ټکنالوژۍ د پراختيا ملي پروګرام تدوينېږي.

ماده ۱۴۲ ـ مصنوعي ځيرکتيا:

مصنوعي ځيرکتيا په زده‌کړه، روغتيا، توليد، کرنه، د سرچينو اداره او د ټولنيزو ستونزو په حل کې کارول کېږي.

ماده ۱۴۳ ـ روباټيک:

روباټونه د ګټورتيا د زياتولو او د خطرناکو، سترو کوونکو او فرسايشي کارونو د کمولو لپاره کارول کېږي.

ماده ۱۴۴ ـ ټکنالوژي د خلکو په خدمت کې:

هغه پوهه او ټکنالوژي چې په عامه بودجه توليدېږي، بايد په لومړۍ درجه کې د عامه ګټو په خدمت کې وي.

يوويشتم فصل ـ چاپېريال:

ماده ۱۴۵ ـ د چاپېريال ساتنه:

د چاپېريال او طبيعي سرچينو ساتنه د دولت او ټولنې دنده ده.

ماده ۱۴۶ ـ پاکه انرژي:

د تجديدېدونکو او پاکو انرژيو پراختيا کېږي.

ماده ۱۴۷ ـ د ککړتيا کمول:

د هوا، اوبو او خاورې د ککړتيا د کمولو پروګرامونه پلي کېږي.

ماده ۱۴۸ ـ چاپېريالي توازن:

اکولوژيک توازن او ژوييز تنوع ساتل کېږي.

ماده ۱۴۹ ـ شين ښار:

شنو ښارونو، عامه لېږد رالېږد، شنو فضاوو، د اوبو اداري او د انرژۍ د ګټورتيا پراختيا کېږي.

دوه‌ويشتم فصل ـ ښاري او کليوالي پرمختګ:

ماده ۱۵۰ ـ متوازن پرمختګ:

د ښار او کلي پرمختګ بايد متوازن وي.

ماده ۱۵۱ ـ ښاري پلان‌جوړونه:

ښاري پلان‌جوړونه د نفوس، ټولنيز استوګنځي، عامه خدمتونو، لېږد رالېږد او چاپېريال پر بنسټ ترسره کېږي.

ماده ۱۵۲ ـ کليوالي خدمتونه:

کلي له زېربنايي او ټولنيزو خدمتونو برخمنېږي.

ماده ۱۵۳ ـ د جبري مهاجرت کمول:

بې‌وزلي او د خدمتونو کمښت بايد له کليو او محرومو سيمو څخه د خلکو د جبري مهاجرت لامل نه شي.

دري‌ويشتم فصل ـ بهرنۍ پاليسي:

ماده ۱۵۴ ـ خپلواکه بهرنۍ پاليسي:

خپلواکه او پر ملي ګټو ولاړه بهرنۍ پاليسي تعقيبېږي.

ماده ۱۵۵ ـ له امپرياليزم سره مبارزه:

هېواد له استعمار، امپرياليزم، واکمنۍ، سياسي او اقتصادي تړاو او بهرني تېل کېدو سره مخالفت کوي.

ماده ۱۵۶ ـ نړيواله همبستګي او د کارګرانو انټرناسيوناليزم:

د افغانستان د خلق ديموکراتيک ګوند ـ «نوي ښرغوال»، د کارګرانو د انټرناسيوناليزم زرين اصل ته په ټينګې ژمنتيا، ځان د امپرياليزم، استثمار او طبقاتي ستم پر ضد د نړۍ د کارګرانو، زيارکښانو او تر ستم لاندې ولسونو د ګډې مبارزې يوه برخه ګڼي. ګوند د ولسونو د ازادي‌غوښتونکو، امپرياليزم ضد او عدالت‌غوښتونکو مبارزو، د کارګرانو او ولسي خوځښتونو، چپې او ديموکراتيکو ځواکونو او په سيمه او ټوله نړۍ کې د کمونيستي او مارکسيستي ګوندونو ملاتړ کوي، د انقلابي پيوستون د پياوړتيا او له ورورګلوۍ ګوندونو او همغږو ځواکونو سره د نږدې او پايدارو اړيکو د پراختيا لپاره مبارزه کوي، او د مخکښو ځواکونو انټرناسيوناليستي يووالی د زيارکښانو د آزادۍ او له استثمار او ستم څخه د يوې پاکې نړۍ د جوړولو لپاره يوه اساسي اړتيا ګڼي.

ماده ۱۵۷ ـ بهرنۍ اقتصادي اړيکې:

بهرنۍ اقتصادي اړيکې به پر متقابلو ګټو، د ټکنالوژۍ پر لېږد، کورني پرمختګ او د سرچينو د لوټ د مخنيوي ولاړې وي.

څلوروېشتم فصل ـ ملي مسئله او ځمکنۍ بشپړتيا:

ماده ۱۵۸ ـ داوطلبانه يووالی:

ملي يووالی د برابري، عدالت او د خلکو د سياسي کډون پر بنسټ ولاړ دی.

ماده ۱۵۹ ـ د ملي مسئلې حل:

ملي مسئلې د حقوقي برابري، متوازن پرمختګ او سياسي ګډون له لارې حل کېږي.

ماده ۱۶۰ ـ د ډيورنډ مسئله:

د ډيورنډ مسئله د سياسي، تاريخي او ډيپلوماتيکو لارو او د دې مسئلې د اړوندو خلکو د ارادې پر بنسټ تعقيبېږي.

ماده ۱۶۱ ـ ځمکنۍ بشپړتيا:

د افغانستان ځمکنۍ بشپړتيا ساتل کېږي.

ماده ۱۶۲ ـ سيمه‌ييزه همکاري:

سيمه‌ييزه اقتصادي، فرهنګي او علمي همکاري پراخېږي.

ماده ۱۶۳ ـ سيمه‌ييزه سوله:

افغانستان د سولې، ښه ګاونديتوب او سيمه‌ييزې همکارۍ غوښتونکی دی.

پنځه‌ويشتم فصل ـ سوسياليزم ته لېږد:

ماده ۱۶۴ ـ د لېږد بهير:

سوسياليزم ته لېږد يوه تاريخي او ټولنيزه پروسه ده چې بايد د افغانستان د واقعي شرايطو، د توليدي ځواکونو د ودې او د هېواد د اقتصادي ظرفيت پر بنسټ ترسره شي.

ماده ۱۶۵ ـ د لېږد دورې اقتصاد:

سوسياليزم ته د لېږد په دوره کې به عامه، دولتي او تعاوني مالکيت د اقتصاد په اساسي برخو کې مرکزي رول ولري، په داسې حال کې چې په مجازو برخو کې خصوصي فعاليت کولای شي د قانون په چوکاټ کې دوام وموميِ.

دولت مکلف دی چې پر طبيعي سرچينو، ستراتيژيکو صنايع، انرژۍ، بانکي نظام او د اقتصاد پر نورو حياتي برخو د خصوصي انحصار مخه ونيسي.

د لېږد د دورې اقتصادي پاليسي بايد داسې تنظيم شي چې په تدريجي ډول د ټولنيز او عامه مالکيت ونډه زياته او د استثمار مادي زمينې کمې شي.

ماده ۱۶۶ ـ د توليدي ځواکونو وده:

د صنعت، کرنې، علم، ټکنالوژۍ او بشري ځواک پراختيا سوسياليزم ته د لېږد بنسټ دی.

ماده ۱۶۷ ـ د نابرابرۍ کمول:

اقتصادي او ټولنيزه نابرابري په تدريجي ډول کمېږي.

ماده ۱۶۸ ـ ټولنيزه زده‌کړه:

د ټولنيز پوهاوي د لوړولو او د کادرونو د روزنې لپاره علمي، ټولنيزه، سياسي زده‌کړه او د مارکسيزم ـ لنينيزم کورسونه پراخېږي.

شپږويشتم فصل ـ سوسياليستي نظام:

ماده ۱۶۹ ـ ټولنيز مالکيت:

د سوسياليستي نظام د توليد عمده وسايل تر ټولنيز مالکيت لاندې راځي.

ماده ۱۷۰ ـ سوسیالیستي پلان‌جوړونه:

سوسیالیستي اقتصاد د ملي پروګرامونو او تولنیزو اړتیاوو پر بنسټ تنظیمېږي.

ماده ۱۷۱ ـ د سوسیالیزم په لومړي پړاو کې وېش:

د سوسیالیزم په لومړي پړاو کې د وېش اساسي اصل د کار او د تولنیز ګډون د کچې پر بنسټ دی؛ خو اساسي مالونه او خدمتونه لکه زده‌کړه، روغتیا، تولنیز خدمتونه، بنسټیزې اوبه او برېښنا، تولنیز استوګنځی او نورې عامه اړتیاوې کولای شي له مزد سره د مستقیم تړاو څخه بهر او په وړیا یا تولنیزه توګه خلکو ته برابر شي.

د تولیدي ظرفیت او تولنیزې فراوانۍ په زیاتېدو سره، د هغو اړتیاوو ونډه چې وړیا برابریږي، زیاتېږي.

ماده ۱۷۲ ـ وړیا خدمتونه:

زده‌کړه، روغتیا، ضروري اوبه او برېښنا، تولنیز خدمتونه، تولنیز استوګنځی او نور اساسي عامه خدمتونه وړیا یا په تولنیزه توګه برابریږي.

ماده ۱۷۳ ـ خلکو ته د تولنیزې شتمنۍ ېېرته ګرځول:

له عامه مالکیت، طبیعي سرچینو، ملي صنایع او تولنیزو مؤسسو ترلاسه کېدونکی عاید باید د وړیا خدمتونو، عامه مرستو، کوپن یا تولنیز اعتبار، د استوګنې، زده‌کړې، روغتیا، تغذیې، لېږد رالېږد او نورو تولنیزو خدمتونو د پروګرامونو له لارې خلکو ته ېېرته وګرځول شي.

د دې نظام موخه دا ده چې د تولنې تولید شوې شتمني، د دې پر ځای چې د لږکیو په لاس کې راټوله شي، د عامه هوساینې د زیاتولو او د تولیدي ځواکونو د ودې په لوري ولګول شي.

ماده ۱۷۴ ـ د پولي او کالایي مناسباتو تدریجي کمول:

د پولي او کالایي مناسباتو د رول کمول یوازې د تولیدي ځواکونو په ودې، د تولید په زیاتېدو، د مالونو او خدمتونو د فراوانۍ په برابرولو، د تولنیز مالکیت په پراختیا او د اړتیا له مخې د وېش لپاره د لازم ظرفیت په رامنځته کولو سره ممکن وي.

له دې امله، د لېږد په دوره کې پیسې او بازار په هغو برخو کې چې لا یې شتون اړین دی، کولای شي د تولنیز تنظیم او ملي پلان‌جوړونې لاندې وکارول شي، او رول یې د تولنیز اقتصاد د ودې سره سم په تدریجي ډول کم شي.

ماده ۱۷۵ ـ سوسیالیستي فرهنګ:

سوسیالیستي فرهنګ پر همکارۍ، پیوستون، تولنیز کار، علم، برابري او ډله‌ییز مسؤلیت ولاړ دی.

اووه‌ویشتم فصل ـ کمونېستي افق:

ماده ۱۷۶ ـ بې‌طبقې تولنه:

وروستۍ تاریخي موخه د داسې تولنې رامنځته کول دي چې استثمارګرې او استثمارېدونکې طبقې ونه لري.

ماده ۱۷۷ ـ د دولت تدریجي زوال:

د طبقو او د واکمنۍ او استثمار د مادي شرایطو په له منځه تلو سره، دولت د طبقاتي واکمنۍ د وسیلې په توګه په تدریجي ډول خپل تاریخي فعالیت له لاسه ورکوي او زوال مومي.

ماده ۱۷۸ ـ انساني نړیواله تولنه:

د انساني تولنو ترمنځ د همکارۍ په ودې سره، سیاسي پولې په تدریجي ډول خپل ېېلوونکی او سیال رول له لاسه ورکوي.

ماده ۱۷۹ ـ د اړتیا له مخې وېش:

کله چې ټولنه د مادي فراوانۍ لوړې کچې ته ورسېږي، د اړتیا له مخې د وېش اصل د کالایي او پولي مناسباتو ځای نیسي.

ماده ۱۸۰ ـ ټکنالوژي او د انسان ازادي:

مصنوعي ځیرکتیا، روباټیک او د راتلونکې ټکنالوژۍ باید د فرسایشي او خطرناکو کارونو څخه د انسان د آزادولو او د انساني استعدادونو د ودې د امکان برابرولو په لوري وکارول شي.

اته‌ویشتم فصل ـ د پروګرام د پلي کولو اصول:

ماده ۱۸۱ ـ اجرائیوي پروګرامونه:

د دې مرام ټولې موخې د لنډمهالو، منځمهالو او اوږدمهالو پروګرامونو له لارې پلي کېږي، او هر پروګرام باید موخه، سرچینې، مسؤل بنسټ، مهال‌وېش او د اندازې وړ شاخصونه ولري.

ماده ۱۸۲ ـ ارزونه او څارنه:

د پروګرامونو پلي کول هر کال ارزول کېږي او انقلابي شورا او د تفتیش او حسابرسۍ خپلواک کمېسیون د پروګرام پر پلي کولو او د عامه بودجې پر لګولو څارنه کوي او رپوټ یې خلکو ته وړاندې کوي.

ماده ۱۸۳ ـ ټولنیز ګډون:

د پروګرام پلي کول د شوراګانو، کارګرانو، بزګرانو، ښځو، ځوانانو، روښاندو، متخصصانو او ټولنیزو سازمانونو په ګډون ترسره کېږي.

ماده ۱۸۴ ـ تاریخي موخه:

د پروګرام وروستۍ موخه د استثمار، تبعیض او پراخې بې‌وزلۍ پرته د یوې ټولنې رامنځته کول او د ټولنې تدریجي او آګاهانه حرکت د سوسیالیزم او کمونېستي افق پر لور دی.

ماده ۱۸۵ ـ ولسي پاڅون او د استبداد پر وړاندې مقاومت:

زموږ ګوند د سولهییزې مبارزې اصولو ته وفادار دی او له تېري او انارشیزم سره مخالفت کوي. موږ باور لرو چې د مبارزې غوره لاره دا ده چې د خلکو په منځ کې سیاسي ـ سازماني کار پیاوړی شي، د خلکو او په ځانګړې توګه د ګوند د غړو سیاسي او ایډیالوژیکه پوهه لوړه شي، او مبارز، ویښ، د انقلابي علمي تیورۍ په پوهه سمبال او د مارکسیزم سپېڅلو آرمانونو ته وفادار کادرونه وروزل شي.

خو دا په هېڅ ډول د دې معنا نه لري چې موږ د ارتجاعي، شاتهپاتې، ظالمو او د خلکو وژونکو ځواکونو پر وړاندې وسلهواله او پوځي مبارزه په بشپړه توګه منتفي ګڼو!

موږ د خپلو خویندو او ورونو د وژنې، ځوروني، شکنجې او بېعدالتۍ پر وړاندې چپ او بېپروا نه شو پاتې کېدای!

د ګوند مشرتابه کمېټه، په اوسنیو شرایطو کې زموږ د ګوند د وضعیت په عیني او واقعي درک سره، په هېواد کې د وسلهوال پاڅون او پوځي مبارزې فرمان نه دی صادر کړی؛ بلکې د خلکو او د ګوند د لیکو ترمنځ د سیاسي ـ ښوونیز کار پر ژورتیا او پراختیا ټینګار کوي او پر همدې کار تمرکز کوي.

ګوند د شرایطو او د ځواکونو د توازن د بدلون په پام کې نیولو سره، د پوځي کمېسیون او پوځ د جوړولو احتمال نه ردوي.

وروستی اصل!

دغه مرامنامه د ټولنې د آګاهانه تنظیم او د خلکو د واقعي ارتیاوو ته د ځوابویلو سند دی. اجرائیوي پالیسۍ یې باید د افغانستان د مشخصو شرایطو، تاریخي تجربې، علم، ټکنالوژۍ او د پروګرامونو د پلي کولو د واقعي پایلو پر بنسټ تکامل وموميي.

د پروګرام د بریا معیار د خلکو پر ژوند یې اغېز، د تولیدي ځواکونو وده، د استثمار او نابرابرۍ کمېدل، د علم او فرهنګ پراختیا، د تولید زیاتوالی او د ملي خپلواکۍ پیاوړتیا ده.

د افغانستان د خلق دیموکراتیک ګوند – «نوي بېرغوال»